

PROGRAM

En liberal offensiv för ökad jämställdhet

Jämställdhetspolitiskt program

Antaget vid Folkpartiet liberalernas landsmöte 2009

Folkpartiets förslag i punkter

1. **Strama upp jämställdhetspolitiken.** Insatser ska vara långsiktiga och välgrundade. Tydliga mål och indikatorer behövs. Satsa mer på forskning, metodutveckling och utvärdering, mindre på projekt.
2. **Att stat, kommun och landsting tillsammans tar fram och använder metoder för att motverka ohälsa bland de anställda, med särskilt fokus på kvinnor.** Offentliga arbetsgivare har ett ansvar att komma tillrätta med de högre sjukskrivningstalen bland kvinnor.
3. **att Försäkringskassan åläggs att intensifiera arbetet för att motverka de könsskillnader som finns gällande bedömningar av arbetsskador.** Enligt Riksrevisionen finns det stora skillnader i hur kvinnors och mäns arbetsskador bedöms av Försäkringskassan. Kvinnor har fler otydliga diagnoser vilket leder till att kvinnors sjukdomar i mindre utsträckning klassas som arbetsskador och som därmed också ger rätt till lägre arbetsskadeersättningar. Försäkringskassan måste därför se över sina riktlinjer för att minska könsskillnaderna.
4. **att Arbetsförmedlingen undersöker bakgrunden till varför fler män än kvinnor får lönebidrag och föreslår åtgärder för att jämna ut könsskillnaderna.** Trots att kvinnorna står för 60 procent av ohälsotalet får fler män än kvinnor lönebidrag. Det är en ohållbar logik och Folkpartiet liberalerna vill därför att Arbetsförmedlingen ges i uppdrag att se över könsskillnaderna som omgärdar lönebidragen.
5. **Utforma en jämställdhetsrankning av svenska företag.** Rankningen kan skötas av Diskrimineringsombudsmannen, eller genom ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter och DO. Den kan bygga på redan tillgängliga uppgifter kompletterat med frivilligt inskickade uppgifter från företagen.
6. **Underlätta för ensamstående föräldrar att försörja sig själva.** Ensamstående föräldrar med låga inkomster, ofta kvinnor, har höga marginaleffekter. Vi vill därför utforma särskilda stöd för att möjliggöra för ensamstående föräldrar att kunna försörja sig själva och bli mindre bidragsberoende, t.ex. utbildningsstöd och ökade möjlighet för flyttbidrag för att flytta till ett bättre betalt arbete. Det behövs också en bred översyn av försörjningsstöd, bostadsbidrag, barnbidrag och underhåll för att minska marginaleffekterna för ensamstående föräldrar.
7. **Ta fram ett åtgärdsprogram som kan användas av bland annat kommunernas familjerådgivning, för att uppmuntra till delat ansvar för barnen vid separationer.** Det finns otaliga exempel på barn och pappor som efter separationer mister kontakten med varandra. Förutom den känslomässiga förlusten så leder detta många gånger till att mammorna hamnar i en sämre ekonomisk situation. Det är därför viktigt av flera skäl att föräldrar delar på vårdnaden vid separationer.
8. **Gör jämställdhetsbonusen enklare och större.** Införandet av jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen är en viktig hörnsten i den liberala jämställdhetspolitiken. Men metoden är krånglig och pengarna kommer långt efteråt. Vi vill övergå till ett så enkelt system som möjligt där varje dag som motsvaras av en dag som den andra föräldern tar ut ska ge ersättning. Pengarna ska sättas in på lönekontot. Vi vill också höja nivån på bonusen.
9. **Att rätten till jämställdhetsbonus även ska omfatta arbetslösa och sjukskrivna föräldrar och inte enbart arbetande eller studerande föräldrar.** I dag har enbart arbetande och studerande föräldrar rätt till jämställdhetsbonus. Ett jämställt föräldraskap

är bra för barnen, familjen och samhället. Av den anledningen vill vi även att arbetslösa och sjukskrivna föräldrar ska få del av bonusen.

10. **Inför jämställdhetsbonus i den tillfälliga föräldrapenningen för vård av sjukt barn.** Mammorna tar ut den största delen av tillfällig föräldrapenning, s.k. vab-dagar. För att öka jämställdheten för uttaget av vab-dagar – liksom i föräldraförsäkringen – vill vi införa en jämställdhetsbonus i systemet.
11. **Inför en mer flexibel arbetstidslagstiftning.** Många upplever tillvaron som oerhört pressande och stressande. Ansvar för familj, barn, gamla föräldrar och arbete ska rymmas på dygnets tjugofyra timmar. Att få större makt över sin tid genom en mer flexibel arbetstidslagstiftning skulle bidra till minskad stress.
12. **Erbjud barnomsorg också på obekvämt arbetstid till dem som har behov av det på grund av sitt arbete och sin familjesituation.** Alla föräldrar arbetar inte mellan nio och fem och de som arbetar i branscher med andra tider måste ha rätt till en god barnomsorg även andra tider. Den barnomsorgsavgift som regeringen infört kommer att underlätta för denna grupp föräldrar.
13. **Stärk kvinnors ställning på arbetsmarknaden.** Kvinnors och mäns arbete har alltid värderats olika till kvinnors nackdel. Vi vill bekämpa lönediskriminering. Män och kvinnor ska ha samma lön för lika eller likvärdigt arbete. Vi vill uppmana de folkpartister som har ansvar för löneförhandlingar i kommuner, landsting och regioner att verka för en rättvis lönesättning mellan kvinnor och män.
14. **Att föräldrautbildning än mer ska satsa på att stärka papporna i sin föräldraroll.** Att pappor blir mer närvarande i sina barns liv har alla – inte minst barnen – allt att vinna på. Därför vill vi än mer att papporna lyfts fram i föräldrautbildningar.
15. **Gärningsmän som bryter mot besöksförbudet ska föras med fotboja.** Även livvaktsskydd kan behövas i mycket svåra fall där gärningsmannen är känd och kontinuerligt vägrar att lämna kvinnan eller mannen i fred.
16. **Inför omvänd kommunarrest för utövare av våld i nära relationer och i vissa fall även omvänd länsarrest.** I riktigt grova fall av våld i nära relationer, så kallad grov kvinnofridskränkning, där besöksförbud ständigt kränkts anser vi att omvänd kommunarrest ska kunna införas för den utövande parten, dvs. att området för besöksförbud ska kunna omfatta en hel kommun.
17. **Tillsätta en haverikommission som utreder varje fall då en kvinna mister livet till följd av brott begångna av närstående.** Efter det fruktansvärda mordet på pojken Bobby 2006 har alliansregeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att tillsätta en ”social haveriutredning” för att förhindra att fler barn misshandlas till döds. Socialstyrelsen har nu lämnat förslag på ett motsvarande system då en kvinna mister livet till följd av brott begångna av närstående. Det förslaget bör genomföras.
18. **Ta in könsperspektivet i klinisk medicinsk forskning.**
19. **Använd den könsuppdelade statistiken.** Det bör utredas hur Sverige på ett bättre sätt kan utnyttja den potential som våra hälsoregister inklusive det individbaserade läkemedelsregistret erbjuder.
20. **Utvärdera vård och vårdutbildningar utifrån ett genusperspektiv.** Socialstyrelsens tillsyn av hälso- och sjukvården bör alltid inkludera ett genusperspektiv, när det är relevant. På samma sätt ska Högskoleverket inkludera ett genusperspektiv i sina utvärderingar av vårdutbildningar.
21. **Vid utrikespolitiska beslut bör större vikt läggas vid jämställdhet och kvinnors situation.** Kvinnor är underrepresenterade i ledande befattningar i internationella

organisationer varför vi vill att jämn könsfördelning eftersträvas i tillsättning av tjänster inom FN, EU, IMF och Världsbanken m.m.

22. **Uppmärksamma kvinnors situation mer i biståndet.** Vi vill öronmärka kvinnoinriktat bistånd med fokus på reproduktiva rättigheter, mödravård och utbildning, slopa bilateralt bistånd till stater som vägrar bekämpa grovt kvinnoförtryck och uppmärksamma kvinnorrättsaktivister, kvinnliga politiker, journalister i diktaturstater vid demokratibiståndet.
23. **Beakta särskilt kvinnors situation i säkerhetspolitiken.** Vi vill att FN-resolution 1325 implementeras globalt. Resolutionen 1325 syftar till att öka kvinnors deltagande i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter. Vi vill också se fler kvinnor i internationella militära och polisiära operationer.
24. **Uppmärksamma flickors/kvinnors sårbarhet i flyktingkriser.** Kvinnors situation ska alltid beaktas då Sverige deltar i internationella operationer. Vi anser att förföljelse på grund av kön, som t.ex. könsstympning, sexuellt våld och misshandel, ska ses som ett flyktingskäl inte bara i Sverige, utan världen över.
25. **Stärk kvinnors mänskliga rättigheter.** Vi vill föra internationella kampanjer mot kvinnoförtryck såsom könsstympning, sexslaveri, våldtäkt och misshandel. Vi vill att Sverige aktivt arbetar för att fria, lagliga och säkra aborter ska betraktas som en rättighet för alla kvinnor i världen.

Innehåll

1	Inledning.....	6
1.1	Folkpartiet liberalernas ansvar för jämställdhetspolitiken	7
2	En föredömlig jämställdhetspolitik	9
3	Arbetslivet	11
3.1	Sjukskrivningar och arbetsskador	11
4	Jämställdhetsrankning av företag	13
5	Ensamstående föräldrar	14
5.1	Gör det lätt att arbeta.....	14
5.2	Minska marginaleffekterna	14
5.3	Peppa papporna	14
6	Föräldraledighet och jämställdhetsbonus	16
6.1	Förenkla och förstärk jämställdhetsbonusen!.....	16
6.2	Jämställdhetsbonus för vård av sjukt barn	17
7	Minska stress och press för föräldrar och barn	18
7.1	Inför en mer flexibel arbetstidslagstiftning	18
8	Barnomsorg på udda tider	20
9	Stärk kvinnors ställning på arbetsmarknaden.....	21
10	Stärk papporna i föräldrautbildningen.....	22
11	Våld mot kvinnor	23
12	Jämställd medicinsk forskning	25
12.1	Läkemedel	25
12.2	Utvärdering och kvalitetssäkring	25
13	Utrikes	27

1 Inledning

Jämställdhet handlar om många saker. Det handlar om synliggörande och makt. Men i grunden handlar jämställdhet om att medvetet arbeta för att likställa kvinnors rättigheter med mäns rättigheter.

Jämställdhet berör både kvinnor och män. För att nå ett mer jämställt samhälle krävs samverkan och samarbete mellan könen. För oss liberaler är det dock viktigt att slå fast att bristen på jämställdhet idag slår – liksom den gjort genom historien – hårdast mot kvinnorna. Av den anledningen arbetar vi liberaler med jämställdhetsfrågan utifrån en feministisk grund.

Liberal feminism är ett begrepp med en stolt historia. Liberaler förebilder såsom Mary Wollstonecraft, Harriet Taylor och John Stuart Mill började under 1800-talet använda begreppet liberal feminism. John Stuart Mill skrev tillsammans med Harriet Taylor på 1860-talet: *”Ingen klass har någonsin varit så förtryckt som kvinnorna.”* Ellen Key och Fredrika Bremer är exempel på svenska debattörer som banade väg för den svenska liberala feminismen framväxt. Gemensamt för dem var att de drevs av övertygelse om att ökad jämställdhet leder till ett mer demokratiskt och välfungerande samhället.

Knappt 150 år senare finns det andra goda exempel på liberaler som vill förändra de oförsvarbara könsskillnader som fortfarande råder i vår tid. Lars Leijonborg skriver 2001 i den liberala antologin *”Liberal feminism”*: *Att se det könsdiskriminerande mönstret och vilja göra någonting åt det – det är definitionen på att vara feminist”*. Leijonborg fortsätter: *”Liberala feminister ser mönstren i samhället, men utgår från individen. Liberal feminism är en feminism för moderna människor, en feminism för kvinnor och män som vill bekämpa det förtryckande manssamhället tillsammans”*.

Vårt parti har spelat en viktig roll för utvecklingen av jämställdhetspolitiken och vi har infört många av vår tids viktigaste jämställdhetsreformer såsom jämställdhetslagen, pappamånad och jämställdhetsbonus. Den liberala jämställdhetspolitiken strävar efter ett samhälle där varje person, kvinna som man, har likvärdiga chanser att forma sitt liv som hon eller han själv vill. Liberal jämställdhetspolitik syftar till att göra upp med traditioner som låser fast individer i förlegade könsroller och låta varje individ vara fri att välja sitt liv.

När vi liberaler pläderar för en ökad jämställdhetsoffensiv menar vi att de bakomliggande orsakerna till varför kvinnor och män inte behandlas lika än tydligare måste angripas. För även om Sverige många gånger utmålas som ett jämställt föregångsland att bekämpa på det nationella liksom det internationella området. Kvinnors bristande makt över sin egen tid, svårigheter att kombinera yrkesliv och familjeliv, osakliga löneskillnader mellan könen, kvinnors utsatthet för våld och övergrepp, kvinnors förvägran att bestämma över sin kropp, kvinnors utsatthet för våld och övergrepp, kvinnors rätt att få sina grundläggande mänskliga rättigheter respekterade såsom rätten att bestämma över sin egen kropp samt rätten att slippa utsättas för våld och övergrepp och är några exempel som bevisar att varför jämställdhetsfrågorna är så viktiga.

Inom jämställdhetsforskningen brukar man argumentera för att både män och kvinnor till stor del styrs i sitt beteende av det s.k. ”genuskontraktet”. Detta oskrivna ”kontrakt” mellan kvinnor och män syftar på en socialt och historiskt nedärvd relation mellan könen. Kontraktet skapar vissa mönster och roller för individerna.

Den könssegregering som vi ser i samhället och som oftast innebär en bättre position för män än för kvinnor är ett resultat av detta genuskontrakt och leder till konflikter såväl i samhället

som hos kvinnorna själva. Detta är en bild som bekräftas av genusforskare som bland andra Maud Landby Eduards och Yvonne Hirdman.

Att betrakta kvinnors underordning i samhället som ett resultat av kvinnors egna bristande resurser snarare än en fråga om demokrati, maktfördelning och styrning, leder till slutsatsen om att kvinnors underordning beroende på kvinnorna själva snarare än på strukturella samhällsproblem. Detta är en retorik som ofta förs fram från högerhåll. Vänstern å andra sidan ser strukturella problem som förklaring till kvinnors generella underordning men vill använda strukturella metoder som lösning, som i praktiken innebär att mer makt ska gå till politikerna och staten snarare än att ge mer makt till kvinnorna själva. Vi liberaler ser de strukturella problem men anser att lösningarna måste lösas på individplanet. Att varje kvinna själva ska ges rätten att bestämma vad hon själv vill göra.

Vår tids liberala feminism fokuserar ljuset mot kvinnors makt och inflytande. Kvinnor måste ha mer makt över sitt eget vardagsliv, makt över sitt arbetsliv, makt över sin tid, sin ekonomi och sin kropp. På samma sätt som män har.

Även om åtskilliga män och kvinnor i Sverige lever i förhållanden på lika villkor, är arbetsmarknaden och välfärdssystemen anpassade efter de traditionella könsrollerna. Ur detta föds bland annat den stress och press som i många fall drabbar kvinnor och som har blivit nästintill synonymt med vår tid. Kvinnors möjligheter att nå framgång på arbetsmarknaden är begränsade så länge det praktiska ansvaret för hushåll och barn i huvudsak är kvinnornas ansvar. Här spelar regeringens införande av skattereduktion för hushållsnära tjänster en mycket viktig roll.

En jämnare fördelning av omsorgen och ansvaret för barnen skulle innebära en jämnare fördelning av yrkesavbrotten mellan kvinnor och män och därmed öka kvinnors möjlighet att nå jämställdhet med männen på arbetsmarknaden. Den jämställdhetsbonus som regeringen infört är ett mycket viktigt bidrag för ett mer jämställt föräldraskap och en fantastisk möjlighet för våra barn att tidigt skapa en varm och nära relation med sina pappor.

1.1 Folkpartiet liberalernas ansvar för jämställdhetspolitiken

Sedan den borgerliga regeringen tog över makten 2006 har Folkpartiet liberalerna ansvar för regeringens jämställdhetspolitik. Regeringens jämställdhetspolitik har två övergripande målsättningar. Dels att motverka och förändra system som cementerar fördelningen av makt och resurser mellan könen på en samhällelig nivå. Dels att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt och möjlighet att påverka sin egen livssituation.

Jämställdhetspolitiken har under Folkpartiets ledning givits omfattande resurser. Arbetet med jämställdhetsintegrering, som syftar till att ge de jämställdhetspolitiska målen genomslag i hela regeringens politik, pågår samtidigt som ökade möjligheter har skapats för att genomföra kompletterande insatser inom andra delar av regeringens politik. Jämställdhetsintegrering har visat sig vara en mycket användbar strategi i jämställdhetsarbetet och arbetet bör breddas och utvecklas till fler områden.

Några exempel på insatser som regeringen och Folkpartiet genomfört är handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, handlingsplanen mot prostitution och människohandel, forskningsprogrammet om kvinnors hälsa, en satsning på jämställdhetsintegrering i kommunala verksamheter samt en jämställdhetsinsats inom skolan.

Under Folkpartiets ledning har ny diskrimineringsombudsman och en ny diskrimineringslag tillsatts den 1 januari 2009. De tidigare myndigheterna: Jämställdhetsombudsmannen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen samt Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning har slagits samman till den nya Diskrimineringsombudsmannen. Den nya och sammanhållande lagstiftningen ger ett förstärkt skydd mot diskriminering och innefattar diskriminering mot bland annat kön, etnicitet, religion, sexuell läggning.

Denna rapport är ursprungligen skriven av Folkpartiets tillsatta jämställdhetspolitiska arbetsgrupp med uppgift att förvalta och utveckla delar av de områden som vi anser särskilt behöver vässa sin jämställdhetsprofil. Därefter har rapporten uppdaterats i enlighet med de beslut som fattades om de inledande programpunkterna. Arbetsgruppen hade fått ett brett uppdrag för att se över rådande strukturer nationellt men också att lyfta jämställdhetsfrågorna ur ett internationellt perspektiv. Jämställdhetsfrågor omfattar alla politikområden och denna rapport har inte ambitionen att vara heltäckande. Denna rapport ska ses som ett led i det fortsatta viktiga arbetet med att göra vårt samhälle och vår värld mer jämställd.

2 En föredömlig jämställdhetspolitik

Jämställdhetspolitik har alltför ofta präglats av tyckande. Det finns många som har åsikter om de problem som finns, men få som resonerar kring de åtgärder som behövs. I brist på genomtänkta idéer blir mycket av det som utförs kortsiktiga projekt, där utförarna inte vet från år till år hur mycket pengar de kommer att få.

Vi vill att jämställdhetspolitik ska utvecklas till ett föredöme för andra politikområden. Insatserna ska vara långsiktiga och välgrundade. De ska ge största möjliga nytta för pengarna. De ska fokuseras på de största problemen och de största möjligheterna till förändring. Stat, landsting, kommuner, privata företag och ideella organisationer ska vara samordnade och dra åt samma håll i så stor utsträckning som möjligt.

För att nå detta krävs:

Tydliga mål och indikatorer med uppföljning

Genom tydliga mått som redovisas öppet sätter offentlig sektor press på sig själv att arbeta i rätt riktning. Det måste finnas bra metoder för att följa utvecklingen på relevanta områden, så att indikatorerna är kvalitetssäkrade. Det kan också vara en fördel om mätningar görs och sammanställs av något oberoende organ. T.ex. har regeringen uppdragit åt SCB att följa vissa delar av regeringens jämställdhetsintegrering. Det kan finnas anledning att hitta fler sådana lösningar.

Forskning, utvärdering, kunskapsspridning och tillsyn

Offentligt finansierade insatser ska hålla hög kvalitet. Ett nätverk mellan olika forskningsinstitutioner som arbetar med jämställdhet i olika sammanhang kan säkerställa att inga frågor hamnar mellan stolarna. Även företag och föreningsliv kan få stöd genom mer kunskaper.

Forskning på några utvalda insatser är ett bättre alternativ än projektmedel när det gäller att hitta nya metoder för att angripa jämställdhetsproblem.

En tydlig arbetsfördelning

Det som är allas ansvar blir ofta ingens ansvar. Därför är det viktigt att avgränsa vem som ska ansvara för vilken typ av jämställdhetsinsatser. Staten bör till exempel undvika att gå in med stöd för kommunala uppgifter, eftersom det riskerar att leda till att kommunen tar mindre eget ansvar.

Många jämställdhetsproblem finns i den privata sfären eller i näringslivet. Här kan – och ska – varken stat eller kommun styra utvecklingen. Men det kan ändå finnas möjlighet att öka medvetenheten om jämställdhetsproblem och att sprida metoder för att motverka dem. Det har funnits många jämställdhetsprojekt i olika företag genom åren, och det är onödigt att uppfinna hjulet på nytt varje gång. Med andra ord kan det finnas utrymme för forskning, metodutveckling, överenskommelser, öppna jämförelser etc.

Ut med projekten, men var mån om eldsjälarna

Projektmedel ger små effekter på stora samhällsproblem. Insatserna håller oklar kvalitet och goda exempel får sällan spridning. Om det offentliga vill utveckla verksamhet eller starta helt nya insatser är forskning och utveckling genom etablerade universitet och forskningsinstitut bättre.

Om det offentliga vill ha en tjänst utförd ska ideell sektor ha möjligheten att vara utförare, mot samma betalning som ett privat företag skulle kräva, men också med samma krav på kvalitet. Det engagemang från eldsjälarna som vill prova nya idéer som tas tillvara i projekt bör hellre finansieras med obundna föreningsstöd.

Projektmedel bör med andra ord ersättas av forskning, utveckling, kunskapsspridning, tillsyn, lagreglering, upphandlingar och obundna föreningsbidrag.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Strama upp jämställdhetspolitiken.** Insatser ska vara långsiktiga och välgrundade. Tydliga mål och indikatorer behövs. Satsa mer på forskning, metodutveckling och utvärdering, mindre på projekt.

3 Arbetslivet

3.1 Sjukskrivningar och arbetsskador

Stress och utbrändhet föds ur en känsla av obalans, av att ha för stort ansvar, för lite makt att påverka och brist på tid. Kvinnors ohälsa och ökande sjukskrivningstal är i hög grad stressrelaterad. Kvinnors ohälsa är ett tydligt exempel på de strukturella skillnader som finns mellan könen i vårt samhälle. Kvinnor blir sjukskrivna i allt större utsträckning, och det är den psykiska ohälsan som ökar dramatiskt. Med hänsyn till detta är det mycket viktigt att angripa problemen med den stressrelaterade ohälsan utifrån ett könsperspektiv.

Könen skiljer sig åt när det gäller hälsa och sjukskrivningar. Går vi flera decennier tillbaka så var det männen som var mest sjukskrivna och blev mest förtidspensionerade. Det ansågs bero på att de hade fysiskt tyngre arbeten. På 1980-talet gick kvinnorna om männen, och kvinnorna står nu för mer än 60 procent av ohälsotalet. (Ohälsotalet är Försäkringskassans samlade mått för sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning.)

Det är oklart varför utvecklingen har blivit så. En möjlig förklaring är att kvinnor lönearbetar allt mer, samtidigt som de fortfarande har huvudansvaret för hem och barn. En annan möjlig förklaring är en allt stressigare arbetsmiljö i offentlig sektor, där kvinnor är i majoritet. En tredje tänkbar faktor är kvinnor ofta, oavsett sektor, arbetar i yrken som är mer psykiskt påfrestande. Ingen av faktorerna stämmer riktigt bra med fakta, och det kan finnas ytterligare faktorer eller kombinationer av faktorer.

Något som emellertid är klart är att kvinnor ofta får mer oklara diagnoser. De får också mindre påkostad rehabilitering än män. Det andra kan naturligtvis delvis bero på det första.

Riksrevisionen har också påpekat att det är stora könsskillnader i Försäkringskassans bedömningar av arbetsskador. Återigen har kvinnor mer oklara diagnoser, som i mindre utsträckning ger rätt till arbetsskadeersättning. I läkarintyg beskrivs oftare den privata situationen i kvinnors intyg, vilket gör att sjukdomar i mindre utsträckning klassas som arbetsskador.

Som nämnts svarar kvinnor för över 60 procent av ohälsotalet. Trots det får fler män än kvinnor lönebidrag, som just är till för att hjälpa personer med nedsatt arbetsförmåga att komma in på arbetsmarknaden.

Det offentliga ska vara en del av lösningen, inte en del av problemet. Offentliga arbetsgivare måste bli bättre på att motarbeta sjukskrivningar – generellt, men med särskilt fokus på kvinnorna. Försäkringskassan bör se över sina riktlinjer för sjukintyg och rehabilitering för att minska könsskillnaderna.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Att stat, kommun och landsting tillsammans tar fram och använder metoder för att motverka ohälsa bland de anställda, med särskilt fokus på kvinnor.** Offentliga arbetsgivare har ett ansvar att komma tillrätta med de högre sjukskrivningstalen bland kvinnor.
- **Att Försäkringskassan åläggs att intensifiera arbetet för att motverka de könsskillnader som finns gällande bedömningar av arbetsskador.** Enligt Riksrevisionen finns det stora skillnader i hur kvinnors och mäns arbetsskador bedöms av Försäkringskassan. Kvinnor har fler otydliga diagnoser vilket leder till att kvinnors

sjukdomar i mindre utsträckning klassas som arbetsskador och som därmed också ger rätt till lägre arbetsskadeersättningar. Försäkringskassan måste därför se över sina riktlinjer för att minska könsskillnaderna.

- **Att Arbetsförmedlingen undersöker bakgrunden till varför fler män än kvinnor får lönebidrag och föreslår åtgärder för att jämna ut könsskillnaderna.** Trots att kvinnorna står för 60 procent av ohälsotalet får fler män än kvinnor lönebidrag. Det är en ohållbar logik och Folkpartiet liberalerna vill därför att Arbetsförmedlingen ges i uppdrag att se över könsskillnaderna som omgärdar lönebidragen.

4 Jämställdhetsrankning av företag

En jämställdhetsrankning av svenska företag skulle skapa en debatt kring jämställdhet i arbetslivet, och skapa ett tryck på företag att anstränga sig mer på området. En sådan rankning skulle kunna sammanställas av Diskrimineringsombudsmannen, eller genom ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter och DO.

Flera studier visar att företag som arbetar aktivt med jämställdhetsfrågor också går bättre. Att ta tillvara hela arbetskraften – både kvinnor och män – på bästa sätt är naturligtvis ekonomiskt. De flesta företag har också både kvinnor och män bland kunder och samarbetspartners. Att ta hänsyn till kvinnors och mäns olika förutsättningar i samhället borde därför vara en självklarhet för företagen.

Svenska företag har varit dåliga på att ta till sig hela den kompetens som finns i samhället. Andelen kvinnor i företagsledning och styrelser är låg, trots att kvinnor är bättre utbildade än män. Särskilt de största bolagen lever kvar i en tid som borde vara passerad. När alliansregeringen tog bort hotet om kvotering till bolagsstyrelser minskade andelen kvinnor där. I de mindre börsbolagen har utvecklingen fortsatt i rätt riktning, men långsamt.

Utgångspunkten i en jämställdhetsrankning kan vara uppgifter som är lätt tillgängliga, som andelen kvinnor på ledande poster – både styrelse, ledningsgrupp och mellanchefer är av intresse. Diskrimineringsombudsmannen har också rätt att ta del av företagens jämställdhetsplaner och lönekartläggningar. Därutöver får företagen själva frivilligt skicka in uppgifter om faktorer som gör företaget till en mer jämställd arbetsgivare – aktiva insatser för jämställdhet, generösa avtal som gör att fler pappor är hemma med barnen etc.

Rankningen bör sammanställas årligen och de företag som placerat sig i topp eller som gjort de största förbättringarna under året hedras under en prisceremoni. Rankningen görs tillgänglig för medier och allmänhet, och kan bilda underlag för en vidare debatt. Rankningen skulle kunna omfatta alla företag med fler än 50 anställda.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Utforma en jämställdhetsrankning av svenska företag.** Rankningen kan skötas av Diskrimineringsombudsmannen, eller genom ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter och DO. Den kan bygga på redan tillgängliga uppgifter kompletterat med frivilligt inskickade uppgifter från företagen.

5 Ensamstående föräldrar

När föräldrar separerar får oftast mamman huvudansvaret för barnen. Många ensamstående mammor har svårt att få pengar, arbete och tid med barnen att gå ihop. Folkpartiet har inte förespråkade särskilda ekonomiska stöd till ensamstående av flera skäl. Om stödet skulle betalas oavsett inkomst skulle det ge orimliga effekter när även höginkomsttagare fick stödet. Om stödet skulle trappas av med inkomsten skulle det ge höga margineffekter. Och oavsett hur det skulle vara utformat skulle stödet uppmuntra till skenseparationer, som är mycket svåra att kontrollera. Bostadsbidraget fungerar i praktiken ofta som ett ensamförälderstöd, och har just de två senare effekterna.

5.1 Gör det lätt att arbeta

Men det går att hjälpa de ensamstående föräldrar som har en tuff situation med åtgärder som inte försvagar arbetslinjen, eller till och med stärker den. Norge har både särskilda studiestöd och flyttbidrag till ensamstående med småbarn (Folketrygdloven, kap 15). Stöden är utformade så att de ska bidra till att fler kommer i arbete, höjer sina inkomster och kan försörja sig själva.

Liknande system bör införas i Sverige. Ensamstående föräldrar bör kunna få insatser som ökade möjligheter till flyttbidrag för att flytta till ett bättre betalt arbete, extra avdragsrätt för barnpassning (behöver kanske en barnflicka som hämtar på dagis el. dyl.), särskild studie- och yrkesvägledning, särskild ekonomisk rådgivningsservice från kommunen och en mentor, företrädesvis en annan ensamstående förälder. Alla insatserna ska syfta till att öka föräldrarnas möjligheter att försörja sig och sina barn.

5.2 Minska margineffekterna

Samtidigt som sådana stöd införs bör vi sträva efter att minska de margineffekter som uppstår på grund av försörjningsstöd, bostadsbidrag, förskoleavgifter med mera. Sådana höga margineffekter avskräcker från arbete. En del tappar sugen och blir långvarigt bidragsberoende. I värsta fall väljer folk hellre att arbeta svart än att se sina inkomster ätas upp av skatter och minskade bidrag.

Arbete är en av de viktigaste faktorerna vi känner till både för god hälsa och samhörighet i samhället. Det är även viktigt för barn att se sina föräldrar delta i den gemenskap det innebär att ha ett arbete att gå till. Därför behövs en bred översyn av socialbidrag, bostadsbidrag, barnbidrag och underhåll för att minska margineffekterna för ensamstående föräldrar.

5.3 Peppa papporna

Att mammorna ofta får huvudansvaret för barnen efter separationer leder till mer än ekonomiska bekymmer. Barnens kontakt med pappan blir ofta bristfällig, och det ojämna ansvaret leder ofta till ekonomiska tvister som förpestar livet för alla inblandade.

En mer jämnt fördelad föräldraledighet kan både förebygga separationer och bidra till ett mer jämnt fördelat ansvar efter en separation. Pappamånaderna och jämställdhetsbonus är viktiga åtgärder som leder utvecklingen i rätt riktning.

Vi bör hitta ytterligare åtgärder som kan minska den ofta ojämna fördelningen av ansvaret efter en separation.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Underlätta för ensamstående föräldrar att försörja sig själva.** Ensamstående föräldrar med låga inkomster, ofta kvinnor, har höga marginaleffekter. Vi vill därför utforma särskilda stöd för att möjliggöra för ensamstående föräldrar att kunna försörja sig själva och bli mindre bidragsberoende, t.ex. särskild jobbcoachning och utbildningsstöd. Det behövs också en bred översyn av försörjningsstöd, bostadsbidrag, barnbidrag och underhåll för att minska marginaleffekterna för ensamstående föräldrar.
- **Ta fram ett åtgärdsprogram som kan användas av bland annat kommunernas familjerådgivning, för att uppmuntra till delat ansvar för barnen vid separationer.** Det finns otaliga exempel på barn och pappor som efter separationer mister kontakten med varandra. Förutom den känslomässiga förlusten så leder detta många gånger till att mammorna hamnar i en sämre ekonomisk situation. Det är därför viktigt av flera skäl att föräldrar delar på vården vid separationer.

6 Föräldraledighet och jämställdhetsbonus

6.1 Förenkla och förstärk jämställdhetsbonusen!

Alliansregeringens jämställdhetsbonus är onödigt komplicerad. Folkpartiet vill därför övergå till ett så enkelt system som möjligt. Varje dag som tas ut i föräldraledighet, och som motsvaras av en dag som den andra föräldern tar ut, ger högre ersättning. Bonusen kan då betalas ut i slutet av månaden ihop med resten av föräldrapenningen. Alltihop kan skötas helt automatiskt av Försäkringskassan, som ju redan sköter utbetalningarna av resten av föräldrapenningen och har tillgång till alla nödvändiga uppgifter. Det behövs inga ansökningar och handläggningen kan ske helt automatiskt.

Nivån på bonusen bör ökas. Idag kan ett föräldrapar får ut som mest 13 500 kronor extra om de delar föräldrapenningen helt lika. Det är ingen hög summa, när det sprids ut över ett–två år. Normalt går pengarna enbart till mamman (det är hon som varit ledig först).

Jämställdhetsbonus föreslogs första gången i en Folkpartirapport 2002. I en överdriven iver att främja arbetslinjen har alliansen förhandlat fram en betydligt krångligare variant. För att kvalificera för bonusen ska den som har tagit ut flest föräldrapenningdagar arbeta eller studera samma månad som den andra föräldern tar ut föräldrapenning. Bonusen betalas sedan ut genom att skatten sänks för den förälder som har tagit ut flest föräldrapenningdagar.

Eftersom det inte finns några register över vilka dagar människor arbetar eller studerar krävs en krånglig pappersexercis mellan arbetsgivare, utbildningsanordnare, Försäkringskassan, Skatteverket och föräldrar. Att pengarna betalas ut via skatten gör att de i de flesta fall inte blir tillgängliga för föräldrarna förrän långt efter att ledigheten är slut, när slutskatten för året har beräknats. Det är inte då pengarna behövs som bäst, och möjligheten att påverka föräldrarnas beteende är sannolikt betydligt mindre. De flesta människor är mycket mer benägna att anstränga sig för 3 000 kronor i handen nu än om ett år.

Att det bara är den ena föräldern som får del av bonusen, i normalfallet mamman, kan ställa till med problem om föräldrarna har separerat. Då har pappan knappast något incitament att ta ut mer ledighet.

Det ligger också en felaktig grundtanke bakom konstruktionen, att bara föräldrar som arbetar eller studerar ska få bonusen. Ett jämställt föräldraskap är bra för barnen och för samhället. Även om en av föräldrarna för tillfället är arbetslös eller sjukskriven så grundlägger en delad föräldraledighet ett mönster av delat ansvar, som kan ge effekter många år framåt.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Gör jämställdhetsbonusen enklare och större.** Införandet av jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen är en viktig hörnsten i den liberala jämställdhetspolitiken. Men metoden är krånglig och pengarna kommer långt efteråt. Vi vill övergå till ett så enkelt system som möjligt där varje dag som motsvaras av en dag som den andra föräldern tar ut ska ge ersättning. Pengarna ska sättas in på lönekontot. Vi vill också höja nivån på bonusen.
- **Att rätten till jämställdhetsbonus även ska omfatta arbetslösa och sjukskrivna föräldrar och inte enbart arbetande eller studerande föräldrar.** Idag har enbart arbetande och studerande föräldrar rätt till jämställdhetsbonus. Ett jämställt föräldraskap är bra för barnen, familjen och samhället. Av den anledningen vill vi även att arbetslösa och sjukskrivna föräldrar ska få del av bonusen.

6.2 Jämställdhetsbonus för vård av sjukt barn

Som nämndes ovan vill vi förenkla utbetalning av jämställdhetsbonusen samt även inbegripa arbetslösa eller sjukskrivna föräldrar i systemet. Idén med ett bonussystem som främjar jämställdheten är vi liberaler varma anhängare av då det är ett viktigt verktyg för att öka jämställdheten i vardagslivet.

Vi vill därför även införa en jämställdhetsbonus i den tillfälliga föräldrapenningen dvs. vård av barn. Uttaget av s.k. vab-dagar tas till största delen ut av mammorna. Enligt uppgift från Försäkringskassan tar mammorna ut ca 65 procent av vab-dagarna. Därför föreslår Folkpartiet att vi inför en jämställdhetsbonus för att därmed öka incitamentet för män att ta en större andel av vab-dagarna. Utbetalningarna skulle baseras på årsbasis och således skulle pengarna betalas ut i efterskott som ett bidrag på lönekontot och inte som ett skatteavdrag.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Införa jämställdhetsbonus i den tillfälliga föräldrapenningen för vård av sjukt barn.** Mammorna tar ut den största delen av tillfällig föräldrapenning, s.k. vab-dagar. För att öka jämställdheten för uttaget av vab-dagar – liksom i föräldraförsäkringen – vill vi införa en jämställdhetsbonus i systemet.

7 Minska stress och press för föräldrar och barn

7.1 Inför en mer flexibel arbetstidslagstiftning

Få saker i livet kan anses vara rättvisa i den bemärkelsen att lika villkor och förutsättningar gäller för olika människor. Men tiden, indelad i minuter, timmar, dagar, månader och år, är lika många eller lika få, oavsett om man till yrket är direktör eller lokalvårdare. Jobb, ansvar för hem och familj samt eventuellt någon tid för annat, allt ska rymmas på tjugofyra timmar.

Under de senaste åren har det talats mycket om det s.k. livspusslet och hur vi lättare ska skapa balans mellan, arbete, familj och fritid. En forskningsrapport av Jörgen Larsson "Om föräldrars tidspress – orsaker och förändringsmöjligheter", SCB 2008, vid sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet om föräldrars tidspress, pekar på att småbarnsmammors arbetstid har ökat kraftigt under de senaste decennierna. Pappornas arbetstid har dock inte minskat under perioden. Den sammanlagda arbetstiden för en småbarnsmamma och småbarnspappa har generellt sett därför ökat med cirka tio timmar i veckan under de senaste trettio åren. Samtidigt känner mer än hälften av de heltidsarbetande föräldrarna sig tidspressade. Kvinnor kände betydligt större tidspress vid samma veckoarbetstid som män, vilket kanske kan förklaras med att de tar ett större ansvar för hemmet. Trots att heltidsarbetande mammor arbetade lika länge som papporna lade de ner en halvtimme mer på hemarbete och barn än vad papporna gjorde varje arbetsdag.

Det är självfallet inte bara småbarnsföräldrar som upplever stark stress och press över allt som ska hinnas med. Kvinnor kring femtio med större barn, där istället deras föräldrar blivit gamla och i större behov av hjälp, är en annan grupp där behovet av att kunna vara flexibel med sin arbetstid är stort.

Det finns naturligtvis flera anledningar till varför människor upplever sig stressade och pressade. Från politiskt håll kan vi inte skapa lösningar på alla stressfyllda situationer. Men ett viktigt instrument för att minska pressen – tror vi – är om människor får större makt över sin arbetstid.

Det finns politiska partier som argumenterar för en generell arbetstidsförkortning. Folkpartiet liberalerna delar inte den åsikten. Vi vill att människor ska få bestämma mer om sin arbetstid. Vi vill därför ha en ny arbetstidslag. Den nya lagen ska utformas så att den uppmuntrar till arbetstidsflexibilitet och ger fler människor möjlighet att arbeta på sina egna villkor. Lagen ska utformas så att arbetstiden bör läggas upp i en överenskommelse mellan den enskilde arbetstagaren och arbetsgivaren. En sådan arbetstidslag ska bl.a. ge den enskilde större möjlighet att ta ut ledighet i timmar.

Konkret föreslår vi att den femte semesterveckan, inarbetad semester och eventuellt ytterligare lediga dagar skall kunna läggas i en s.k. timbank. Timbanken skulle ge varje arbetstagare möjlighet att ta ut ledighet i timmar och få betydligt större makt över sin vardag. Den som vill kan använda timbanken för att korta sin normala arbetstid under längre eller kortare perioder eller att välja att ta ut den inarbetade ledigheten i form av pengar. Denna timbank tror vi särskilt skulle gagna många småbarnsfamiljer som tillhör en av samhällets mest tidspressade. Den ekonomiska stressen skulle minska för dem med små marginaler om de visste att de hade en ekonomisk buffert i form av timbanken. Samtidigt finns det andra skeden i ens liv då stressen är stor från många håll. Att ta hand om åldrande föräldrar är en sådan tidpunkt. Därför ska denna timbank kunna nyttjas av andra än småbarnsfamiljer.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Införa en mer flexibel arbetstidslagstiftning. Många upplever tillvaron som oerhört pressande och stressande.** Ansvar för familj, barn, gamla föräldrar och arbete ska rymmas på dygnets tjugofyra timmar. Att få större makt över sin tid genom en mer flexibel arbetstidslagstiftning skulle bidra till minskad stress.

8 Barnomsorg på udda tider

Vår utbyggda och välfungerande förskola har varit avgörande för kvinnors uttåg på arbetsmarknaden och inneburit en frihetsreform för kvinnors självständighet och möjlighet att försörja sig själva. En fortsatt välfungerande förskola är mycket viktig för att småbarnsföräldrar ska känna sig trygga att lämna sina barn där och därmed kunna fokusera på sitt arbete. Men alla arbetar inte mellan nio och fem och föräldrar som arbetar i yrkesbranscher med andra tider måste ha rätt till en god barnomsorg även andra tider. Kommunerna är idag inte skyldiga att ordna förskola på udda tider, det vill säga kvällar och helger. Den barnomsorgspeng som alliansregeringen nu kommer att införa kommer att ge föräldrarna betydligt större valfrihet på området. Det ska gå att välja fritt mellan förskola, dagbarnvårdare, flerfamiljssystem med mera. Den valfriheten kommer att göra det betydligt enklare för de föräldrar som har mindre vanliga arbetstider att hitta ett alternativ som fungerar för dem.

Samtidigt kommer det sannolikt fortfarande finnas skäl att se över tillgången till barnomsorg på nätter och helger för de som behöver. Alla kommuner ska erbjuda barnomsorg också på obekväma arbetstider till dem som har behov av det på grund av sitt arbete och sin familjesituation.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Erbjud barnomsorg också på obekväma arbetstider till dem som har behov av det på grund av sitt arbete och sin familjesituation.** Alla föräldrar arbetar inte mellan nio och fem och de som arbetar i branscher med andra tider måste ha rätt till en god barnomsorg även andra tider. Den barnomsorgspeng som regeringen infört kommer att underlätta för denna grupp föräldrar.

9 Stärk kvinnors ställning på arbetsmarknaden

Folkpartiet menar att offentliga arbetsgivare ska bli föredömen när det gäller jämställdhet. Lönediskriminering ska bekämpas. I Sverige har vi ett system som innebär att det är arbetsmarknadens parter som avgör lönenivåerna på arbetsmarknaden. Av det skälet är det naturligtvis svårt att påverka lönenivåerna med politiska beslut. Däremot är många folkpartister runt om i landet arbetsgivare, och kan direkt påverka lönesättningen. Likaså har arbetsgivare ett ansvar att aktivt förebygga osakliga löneskillnader grundade på kön.

Det krävs även ett mer långsiktigt arbete med att bland annat bryta den stora dominansen som landsting och kommuner har inom vård- och omsorgsyrken. När fler arbetsgivare konkurrerar om personalen ökar lönerna, framför allt i de mest kvalificerade tjänsterna vilket också ger större möjligheter till lönekarriär under individens arbetsliv. Det behövs också kunskap om varför så många kvinnor på arbetsmarknaden söker sig till just dessa yrken. Regeringen presenterade nyligen skrivelsen ”Ny strategi för jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet”. I skrivelsen framförs en rad förslag som inriktas på att motverka könsuppdelningen på arbetsmarknaden och i näringslivet och främja jämställda villkor för entreprenörskap.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Stärk kvinnors ställning på arbetsmarknaden.** Kvinnors och mäns arbete har alltid värderats olika till kvinnors nackdel. Vi vill bekämpa lönediskriminering. Män och kvinnor ska ha samma lön för lika eller likvärdigt arbete. Vi vill uppmana de folkpartister som har ansvar för löneförhandlingar i kommuner, landsting och regioner att verka för en rättvis lönesättning mellan kvinnor och män.

10 Stärk papporna i föräldrautbildningen

Föräldrar är barns viktigaste vuxna. Bra relationer mellan barn och föräldrar ökar möjligheterna till en god hälsa under hela livet. Forskningen visar att ett gott samspel mellan föräldrar och barn minskar risken för psykisk ohälsa, både i form av beteendeproblem i form av t ex ADHD och inåtvänd psykisk ohälsa, såsom depression eller ångest. Det finns också stöd i forskningen att goda relationer mellan barn och föräldrar minskar risken för alkohol- och drogmissbruk, rökning, fetma och andra allvarliga hälsoproblem.

Men att grundlägga goda relationer mellan föräldrar och barn kan upplevas som svårt. Ett viktigt led i arbetet med att uppvärdera och lyfta föräldrars betydelse och ansvar för sina barn är att ge alla föräldrar som önskar det stöd i föräldraskapet. Tryggare föräldrar ger tryggare barn. Folkpartiet och Alliansen vill förstärka och utvidga samhällets stöd till föräldrar.

Nyblivna föräldrar och småbarnsföräldrar som vill får ofta stöd från barnavårdscentralen med frågeställningar kring barnet och föräldraskapet. Men bara ett mindre antal kommuner erbjuder föräldrastöd när barnen blivit äldre, eller i tonåren. Många föräldrar efterfrågar mer stöd och hjälp i sin föräldraroll. Såväl Rädda Barnens föräldraretelefon och BRIS vuxentelefon visar att många föräldrar upplever sig ensamma och många har inte någon i sin närhet att prata med om viktiga frågor som gäller deras barn.

I januari 2009 presenterades ”Föräldrastöd – en vinst för alla, Nationella strategi för samhällets stöd och hjälp till föräldrar i deras föräldraskap”, SOU 2008:131. I betänkandet läggs det bland annat fram förslag till hur en långsiktig strategi för ett generellt föräldrastöd kan utformas. Stödet ska erbjudas alla föräldrar som vill från graviditeten till dess barnet är 18 år. Stödet ska utgå från de befintliga aktörer och som existerar idag såsom familjerådgivning, skola, MVC, BVC, socialtjänst m.fl. samt att stödet till föräldrar ska finnas på såväl nationell, regional som lokal nivå.

Föräldrastödsbetänkandets förslag är lovvärda även om vi gärna sett att man med än större tydlighet hade talat om behovet av att stärka papporna i sin föräldraroll. Det finns mängder med studier som påtalar barns behov av sina pappor. Av den anledningen finns det viktiga argument för att man i föräldrautbildningar särskilt bör påtala pappornas viktiga betydelse för sina barn.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Att föräldrautbildning än mer ska satsa på att stärka papporna i sin föräldraroll.** Att pappor blir mer närvarande i sina barns liv har alla – inte minst barnen – allt att vinna på. Därför vill vi än mer att papporna lyfts fram i föräldrautbildningar.

11 Våld mot kvinnor

Att kvinnor blir utsatta för fysisk och psykisk kränkningar och misshandel är oacceptabelt för varje samhälle som vill kalla sig demokratiskt. Våld mot kvinnor måste tas på största allvar och brottsoffret skyddas från upprepade kränkningar. Våld mot kvinnor är ett globalt problem. Världshälsoorganisationen WHO beräknar att en tredjedel av världens kvinnor och flickor någon gång eller flera gånger utsatts för våld eller våldtäkt.

Våld mot kvinnor utgörs av ett komplext mönster av övergrepp som omfattar hot om våld, trakasserier, fysiskt våld, psykiskt våld och känslomässiga övergrepp, isolering, social och ekonomisk kontroll. Våld mot kvinnor är en kränkning av den kroppsliga integriteten och ett direkt hot mot kvinnors grundläggande friheter och rättigheter.

Anmälningarna om misshandel mot kvinnor i Sverige har ökat med 33 procent de senaste tio åren. Brottsförebyggande rådet, Brå, bedömer att det både beror på att man anmäler i högre grad och att det faktiska våldet har ökat. I Sverige år 2007 anmäldes 26 857 fall av misshandel mot kvinnor. I 19 597 fall var förövaren bekant med offret. Dessa siffror visar inte våldets hela omfattning eftersom många fall aldrig anmäls.

Varje år dödas runt 20 kvinnor av en man som hon har eller haft en nära relation med. I 85 procent av fallen med dödligt våld mot kvinnor är brottsplatsen det gemensamma hemmet.

Under 1990-talet ökade de polisanmälda misshandelsbrotten mot kvinnor med ungefär 40 procent samtidigt som andelen åtal för samma brott generellt minskade. År 2007 anmäldes över 4 700 fall av våldtäkt i Sverige. Enligt Brottsförebyggande rådets uppskattningar utgör det polisanmälda våldet endast en femtedel av det faktiska våldet.

Vi anser att gärningsmän som vid upprepade tillfällen bryter mot besöksförbud ska obligatoriskt förses med elektronisk fotboja. Även livvaktsskydd kan behövas i mycket svåra fall där gärningsmannen är känd och kontinuerligt vägrar att lämna kvinnan eller mannen i fred. I riktigt grova fall av våld mot kvinnor, så kallad grov kvinnofridskränkning, där besöksförbudet kränkts ständigt borde omvänd kommunarrest kunna införas för misshandlande män, det vill säga området för besöksförbudet ska kunna omfatta en hel kommun. Kvinnans trygghet och frihet från rädsla ska gå före förövarens frihet.

Folkpartiet liberalerna anser att då en kvinna mister livet genom brott begånget av en närstående bör en "haverikommission" tillsättas. Efter det fruktansvärda mordet på pojken Bobby 2006 har alliansregeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att tillsätta en "social haveriutredning" för att förhindra att fler barn misshandlas till döds. Socialstyrelsen har nu lämnat förslag på ett motsvarande system då en kvinna mister livet till följd av brott begånget av närstående. Det förslaget bör genomföras.

På detta sätt kan de berörda myndigheterna lära av misstagen och hur samhällets resurser kan användas för att hjälpa och skydda de utsatta kvinnorna på bästa och mest effektiva sätt. Denna kunskap kan vara av stor vikt i det brottsförebyggande arbetet. I Kanada har detta testats via två stora haveriutredningar efter att två kvinnor hade mördats av sina partner. Haveriutredningarna går under benämningen Hadley Inquest (2002) samt May/Illes Inquest (1998) och har visat sig vara effektiva redskap i utredningsarbetena.

För att bekämpa våldet mot kvinnor krävs samhällsinsatser på olika nivåer. Kunskap och fortbildning inom rättsväsendet, polisen och andra berörda myndigheter och organisationer är också mycket viktigt. Ökad kunskap om våldsprocessen – hur en kvinna i ett misshandelsförhållande bryts ned systematiskt – måste genomsyra såväl berörda

myndigheters arbete som utformandet av berörda lagar. Det är mycket positivt att alliansregeringen har ökat satsningar inom rättsväsendet vilket med all säkerhet kommer att ha effekt på kvinnors ökade trygghet.

Våld mot kvinnor är ett brett ämne och förtjänar större utrymme. Eftersom alliansregeringen presenterat en handlingsplan mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer väljer vi att inte fördjupa oss ytterligare. Vi hänvisar i stället till handlingsplanen som innehåller en analys av det könsrelaterade våldet. Där ingår också det särpräglade hedersrelaterade våldet. Hederskultur eller andra kulturella faktorer får aldrig gå före svensk lag. Handlingsplanen omfattar ett stort antal förslag som nu genomförs.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Gärningsmän som bryter mot besöksförbudet ska föras med fotboja.** Även livvaktsskydd kan behövas i mycket svåra fall där gärningsmannen är känd och kontinuerligt vägrar att lämna kvinnan eller mannen i fred.
- **Inför omvänd kommunarrest för utövare av våld i nära relationer och i vissa fall även omvänd länsarrest.** I riktigt grova fall av våld i nära relationer, så kallad grov kvinnofridskränkning, där besöksförbud ständigt kränkts anser vi att omvänd kommunarrest ska kunna införas för den utövande parten, dvs. att området för besöksförbud ska kunna omfatta en hel kommun.
- **Tillsätta en haverikommission då en kvinnan mister livet till följd av brott begånget av en nära anhörig.** Efter det fruktansvärda mordet på pojken Bobby 2006 har alliansregeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att tillsätta en "social haveriutredning" för att förhindra att fler barn misshandlas till döds. På samma sätt anser vi att Socialstyrelsen ska ansvara för att ta reda på hur berörda myndigheter såsom t.ex. socialtjänst och sjukvård agerat – vad som gjorts eller inte gjorts – för att förhindra att fler kvinnor mister livet.

12 Jämställd medicinsk forskning

Mycket av den medicinska forskning som utförts har utförts av män och med mannen som studieobjekt och norm. Senare tids erfarenhet har dock visat att resultaten inte i alla aspekter är tillämpliga på kvinnan.

Som exempel kan nämnas att medan insjuknande i och dödlighet orsakad av hjärt-kärlsjukdom är lika vanligt hos kvinnor som hos män finns det biologiska skillnader mellan kvinnors och mäns hjärtan. De leder till att kvinnors hjärt-kärlsjukdom i viktiga avseenden skiljer sig från männens. Det gäller symtom, diagnostik och sannolikt även behandling. I exemplets förlängning kan man inte undvika att ställa sig frågan: Hur många kvinnor har fått en felaktig diagnos med felbehandling och utdraget lidande som följd eller till och med i extrema fall en för tidig död?

12.1 Läkemedel

Inom läkemedelsforskningen har det skett en glädjande förändring genom att kvinnor nu till skillnad från tidigare är väl representerade i kliniska läkemedelsstudier. Könsspecifika aspekter värderas alltid inför godkännande av nya läkemedel. Detta synsätt borde prägla forskning om diagnos- och behandlingsmetoder som ligger utanför läkemedelsområdet.

I USA har man tagit beslut om att alla forskningsprojekt ska ha s.k. könsperspektiv för att få medel beviljade, såvida man inte särskilt kan motivera att kvinnor kan uteslutas ur studien. Vid typiskt manliga problem, t.ex. prostatacancer, är detta naturligtvis självklart. Eller omvänt, då man enbart vill studera metoder eller medicinering på kvinnor.

I Sverige har vi omfattande köns- och åldersspecifik statistik över läkemedelsanvändningen. Vi har utöver olika hälsoregister dessutom sedan den 1 juli 2005 ett individbaserat läkemedelsregister vid Socialstyrelsens epidemiologiska centrum. Här finns nu utmärkta möjligheter att studera effekterna av läkemedelsbehandling både bland män och kvinnor och i olika åldrar sedan läkemedlen kommit ut på marknaden. Studierna skulle kunna ge underlag för både nytto- och riskbedömning och hälsoekonomiska bedömningar. De möjligheter som finns för registerforskning med könsperspektiv har inte utnyttjats på långa vägar på grund av såväl brist på forskare som på ekonomiska resurser. Det bör utredas hur Sverige på ett bättre sätt kan utnyttja den potential som våra hälsoregister inklusive det individbaserade läkemedelsregistret erbjuder.

12.2 Utvärdering och kvalitetssäkring

Socialstyrelsen har på senare tid stärkt sin roll som kvalitetskontrollant. Det är bra om Socialstyrelsen i detta arbete för in genusperspektivet i frågor som berör kvalitetssäkring m.m. inom vården.

En annan del av detta problem är vilken kunskap läkarna och andra yrkesgrupper har om i vilka avseenden kvinnor och män skiljer sig åt. Utan denna kunskap finns en risk att diagnostik, behandling och rehabilitering inte blir optimal. Vårdutbildningarna måste därför innehålla ett könsperspektiv. Utvärderingen av de olika utbildningsprogrammen bör därför inrymma analys av i vilken utsträckning könsperspektivet kommer in i utbildningarna och eventuella brister rättas till.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Ta in könsperspektivet i klinisk medicinsk forskning.**
- **Använd den könsuppdelade statistiken.** Det bör utredas hur Sverige på ett bättre sätt kan utnyttja den potential som våra hälsoregister inklusive det individbaserade läkemedelsregistret erbjuder.
- **Utvärdera vård och vårdutbildningar utifrån ett genusperspektiv.** Socialstyrelsens tillsyn av hälso- och sjukvården bör alltid inkludera ett genusperspektiv, när det är relevant. På samma sätt ska Högskoleverket inkludera ett genusperspektiv i sina utvärderingar av vårdutbildningar.

13 Utrikes

Runt om i värld kämpar finns många exempel på att kvinnors grundläggande rättigheter ignoreras och kränks. Av världens 1,3 miljarder fattiga människor är uppskattningsvis 70 procent kvinnor. Av världens 27 miljoner flyktingar är uppskattningsvis 70 procent kvinnor och barn. FN-konventionen från 1979 om avskaffande av diskriminering av kvinnor – som ofta benämns som det grundläggande dokumentet om kvinnors mänskliga rättigheter – har nu ratificerats av 170 länder. Av de barn som idag inte går i skolan är 60 procent flickor och kvinnor. I de flesta länder har dubbelt så många kvinnor som män oavlönade arbeten.

Kvinnorörelsen världen över har i decennier intensivt kämpat för att kvinnors rätt att bestämma över sin egen kropp och sexualitet ska skyddas och stärkas. En kamp som vi liberaler självklart deltar i. Varje år utsätts två miljoner flickor för könsstympning. Varje dag dör flera hundra kvinnor i världen på grund av illegala aborter. Varje minut utförs 40 osäkra aborter – som ofta slutar med döden. Vi vill att Sverige aktivt arbetar för att fria, lagliga och säkra aborter ska betraktas som en rättighet för alla kvinnor i världen. Det skulle stärka kvinnors hälsa, makt över sitt liv och frihet.

Vi liberaler anser att Sverige med vår mångåriga kamp för jämställdhet mellan könen har ett extra ansvar att i varje internationell kontakt arbeta för kvinnors rätt till sin egen kropp, sexualitet och reproduktiva hälsa.

I många av de länder där krig pågår är kvinnor särskilt utsatta. Dagligen blir kvinnor utsatta för misshandel, våldtäkter och övergrepp – just för att de är kvinnor. Afrikanska Kongo är ett av de värsta länder i världen på att utnyttja kvinnor i krigsföringen. Vi anser att förföljelse på grund av kön, som t.ex. könsstympning, sexuellt våld och misshandel, ska ses som ett flyktingskäl inte bara i Sverige, utan världen över. Vi anser också att det är särskilt viktigt att uppmärksamma flickor och kvinnors sårbarhet i flyktingkatastrofer.

Folkpartiet har allt varit anhängare av ett generöst bistånd. Men vi måste som land kunna ställa vissa krav på det bistånd vi ger. Folkpartiet liberalerna vill att vi tydligare ska slopa bilateralt bistånd till stater som vägrar bekämpa grovt kvinnoförtryck samt att vi ska öronmärka kvinnoriktat bistånd med särskilt fokus på reproduktiva rättigheter, mödravård och utbildning.

Folkpartiet liberalerna vill att resolution 1325 ska implementeras globalt. Resolutionen 1325 syftar till att öka kvinnors deltagande i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter och är unik i sitt slag. Innan resolutionen antogs hade flera frivilligorganisationer arbetat hårt för att frågan om kvinnors roll som aktörer i arbetet för fred och säkerhet skulle uppmärksammas och prioriteras. Senare samma år antogs också resolution 1830 som handlar om sexuellt våld mot civila i konfliktsituationer. I resolution uttalas tydligt att våldtäkt ska betraktas som ett krigsbrott.

Rätten att inte utsättas för könsrelaterat våld är i allra högsta grad en fråga om demokrati, jämställdhet och grundläggande mänskliga rättigheter – oavsett var i världen man lever.

Folkpartiet liberalerna vill:

- **Vid utrikespolitiska beslut bör större vikt läggas vid jämställdhet och kvinnors situation.** Kvinnor är underrepresenterade i ledande befattningar i internationella organisationer varför vi vill att jämn könsfördelning eftersträvas i tillsättning av tjänster inom FN, EU, IMF och Världsbanken m.m.

- **Uppmärksamma kvinnors situation mer i biståndet.** Vi vill öronmärka kvinnoinriktat bistånd med fokus på reproduktiva rättigheter, mödravård och utbildning, slopa bilateralt bistånd till stater som vägrar bekämpa grovt kvinnoförtryck och uppmärksamma kvinnorättsaktivister, kvinnliga politiker, journalister i diktaturstater vid demokratibiståndet.
- **Beakta särskilt kvinnors situation i säkerhetspolitiken.** Vi vill att resolution 1325 implementeras globalt. Resolutionen 1325 syftar till att öka kvinnors deltagande i arbetet med att förebygga, hantera och lösa konflikter. Vi vill också se fler kvinnor i internationella militära och polisiära operationer.
- **Uppmärksamma flickors/kvinnors sårbarhet i flyktingkriser.** Kvinnors situation ska alltid beaktas då Sverige deltar i internationella operationer. Vi anser att förföljelse på grund av kön, som t.ex. könsstympning, sexuellt våld och misshandel, ska ses som ett flyktingskäl inte bara i Sverige, utan världen över.
- **Stärk kvinnors mänskliga rättigheter.** Vi vill föra internationella kampanjer mot kvinnoförtryck såsom könsstympning, sexslaveri, våldtäkt och misshandel. Vi vill att Sverige aktivt arbetar för att fria, lagliga och säkra aborter inte enbart ska betraktas som en rättighet utan också som en hälsofråga